

Nr 104.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till understöd åt jorddelningsväsendet, m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen hemställes om riksdagens godkännande av grunderna för en ny lantmäteritaxa, avsedd att träda i kraft den 1 juli 1950. Ersättningarna enligt den nya taxan anses böra bestämmas så att de för flertalet s. k. legala förrättningar — bland annat förrättningar enligt lagen om delning av jord å landet — i genomsnitt skola uppgå till 40 procent av lantmäteriets självkostnader samt i fråga om övriga förrättningar i stort sett skola motsvara självkostnaden. Genomsnittligt beräknas taxeinkomsterna komma att täcka något mindre del av självkostnaden än vad fallet var före den år 1947 genomförda omorganisationen av lantmäteriväsendet, men något högre del än för närvarande är fallet. I förhållande till nu gällande provisoriska taxa innebär förslaget sålunda en höjning av avgifterna.

Taxeförslaget syftar i övrigt bland annat till en avsevärd förenkling av sättet för beräkning av ersättningarna. Dessa föreslås i största möjliga utsträckning skola utgå med i taxan angivna totalbelopp för olika slag av förrättningar.

I samband med ikraftträdandet av den nya taxan anses vissa jämkningar böra vidtagas i bestämmelserna om statsbidrag till mindre bemedlade för kostnaderna för lantmåteriförrättningar. Bland annat föreslås att dylikt bidrag i regel skall utgå med 75 procent av förrättningskostnaden. Vid förrättningar enligt lagen om enskilda vägar skall dock finnas möjlighet att utbetala högre bidrag.

För utbetalande av dylika bidrag begäras anslag å tillhopa 400 000 kronor, vilket innebär en ökning med 25 000 kronor i förhållande till innevarande budgetår.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, frågor angående vissa anslag till understöd åt jorddelningsväsendet, m. m. samt anför därvid följande.

A. Inledning.

I årets statsverksproposition (IX H.T. p. 208 och 210) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Understöd åt jorddelningsväsendet: Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m., Bidrag till kostnader vid ensittarförrättningar samt Bidrag till ersättning åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar beräkna förslagsanslag av respektive 225 000, 100 000 och 50 000 kronor.

Jag torde nu ånyo få anmäla dessa frågor.

Genom beslut den 30 juni 1947 anbefalldes Kungl. Maj:t lantmäteristyrelsen att uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till ny lantmäteritaxa. I anledning härav har styrelsen den 31 oktober 1949 avgivit förslag i ämnet. Tillika har styrelsen överlämnat yttranden från flertalet överlantmätare ävensom Sveriges lantmätareförening över ett av styrelsen under utredningsarbetets fortgång uppgjort utkast till ny lantmäteritaxa. Över styrelsens slutliga förslag ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, lantbruksstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statens priskontrollnämnd, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska kommunaltekniska föreningen samt Sveriges förrättningsmannaförening för enskilda vägar.

Vidare har lantmäteristyrelsen i skrivelse likaledes den 31 oktober 1949 framlagt förslag rörande dels ändring av reglerna för statsbidrag till förrättningskostnader, dels medelsanvisning för budgetåret 1950/51 under förut berörda anslag. Över dessa förslag ha remissutlåtanden avgivits av samma

myndigheter och sammanslutningar, som yttrat sig över förslaget till ny lantmäteritaxa, med undantag av Riksförbundet Landsbygdens folk.

Jag torde här även få anmäla en skrivelse den 26 januari 1950 från Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund, däri framförts vissa synpunkter och förslag i förevarande frågor.

Vid lantmäteristyrelsens förslag ha fogats utkast till de nya författningar och de författningsändringar, som bliva nödvändiga vid förslagens genomförande. I anslutning härtill lämnar styrelsen i förslagen såväl en allmän motivering till dessa som en speciell motivering till de olika paragraferna i författningsutkastet. Jag torde redan här få nämna, att jag icke har för avsikt att här ingå på detaljerna i styrelsens förslag utan kommer att begränsa mig till huvudpunkterna i detta. Detta innebär, att den följande redogörelsen i huvudsak kommer att ansluta sig till de allmänna motiveringarna.

B. Ny lantmäteritaxa.

Gällande bestämmelser.

Innan jag går närmare in på lantmäteristyrelsens förslag till ny taxa, torde jag få nämna vilka författningar som nu gälla i ämnet.

Bestämmelser om ersättning till statsverket för åtgärder, som verkställas av *lantmäteriets distriktsorganisation*, återfinnas i lantmäteritaxan den 25 november 1927 (nr 416, ändrad genom nr 504/1932, nr 60/1936, nr 914/1939 och nr 667/1940) samt i kungörelsen den 19 december 1947 (nr 956, ändrad genom nr 297/1948 och nr 363/1949) med provisoriska bestämmelser om ersättning till statsverket för förrättning eller uppdrag, som utföres av lantmäteriets distriktsorganisation. Vid sidan härav finnas för vissa städer och samhällen å landet särskilda av Kungl. Maj:t fastställda s. k. samhällstaxor. Dessa taxor äro tillämpliga även i fråga om åtgärder, som verkställas av lantmäteriets distriktsorganisation. Vidare äro stämpelförordningen samt förordningen om expeditionslösen formellt tillämpliga å lantmäteriets distriktsorganisation, ehuru de på grund av olika undantagsbestämmelser sakna större praktisk betydelse.

I fråga om den debitering för utfört arbete, som verkställas hos *lantmäteristyrelsen* och *länslantmäterikontoren*, gälla icke lantmäteritaxan och de provisoriska taxeföreskrifterna utan endast stämpelförordningen. Denna innehåller regler om ersättning för bl. a. avskrifter och kartkopior men däremot icke för t. ex. mindre utredningsuppdrag. Länskontoren sakna således för närvarande möjligheter att för statsverkets räkning direkt uttaga ersättning för utredningsuppdrag.

Ersättning enligt 1927 års taxa kan utgå efter detaljarvode eller dagararvode samt i vissa fall efter överenskommelse. Utmärkande för detaljarvodena kan sägas vara att varje moment i förrättningsförfarandet ersättes med visst bestämt belopp, som beräknas på grundval av faktiska omständigheter, såsom t. ex. antal inmätta punkter, avmätt areal etc.

1947 års provisoriska taxeföreskrifter föranleddes av omorganisationen av lantmäteriväsendet. Denna omorganisation innebar, att de ersättningar, som tidigare tillkommit de enskilda förrättningsmännen, skola tillfalla statsverket. De provisoriska taxeföreskrifterna innehålla föreskrift härom. Vidare har genom dessa föreskrifter skett en jämkning av taxesatserna genom en höjning av dels dagarvodesbeloppen, dels ersättningarna för s. k. enhetsavstyckningar och dels övriga ersättningsbelopp med generellt 25 procent. Denna höjning av ersättningen för lantmäteriarbeten är den första egentliga höjningen efter år 1920. Bortsett från nämnda höjning samt från vissa specialbestämmelser hänvisa de provisoriska taxeföreskrifterna i fråga om tarifferna till 1927 års taxa. De år 1947 meddelade taxeföreskrifterna äro avsedda att vara ett provisorium såväl i fråga om formell och teknisk konstruktion som i fråga om taxenivån.

Beträffande den närmare innebörden av bestämmelserna torde få hänvisas till den redogörelse därför, som kommer att lämnas i samband med behandlingen av lantmäteristyrelsens förslag.

Förslaget.

Taxans tillämpningsområde. I sitt förslag upptager lantmäteristyrelsen först frågan om den nya taxans tillämpningsområde. Härvid behandlar styrelsen tre olika spörsmål, nämligen taxans regionala giltighet, dess tillämpning å länslantmäterikontoren och lantmäteristyrelsen samt dess tillämpning utanför lantmäteriorganisationen.

Taxans regionala giltighet. Enligt lantmäteristyrelsen har man här att avgöra, huruvida taxan skall gälla generellt eller om de särskilda s. k. samhällstaxorna fortfarande skola tillämpas. Styrelsen anser att ur statsverkets synpunkt några påtagliga skäl icke föreligga för att taxenivån skall variera i olika samhällen. Om ett stort antal olika samhällstaxor skulle vara tillämpliga för lantmäteriväsendets arbeten, måste detta tvärtom medföra ojämnhet och osäkerhet i tillämpningen samt merarbete vid debitering och uppbörd. Styrelsen anser därför, att samhällstaxorna icke böra gälla i fråga om åtgärder, som verkställas av lantmäteriet, utan att i stället den allmänna lantmäteritaxan bör tillämpas även då lantmäteriorganisationen utför arbeten i sådana samhällen, för vilka särskilda samhällstaxor fastställts. Däremot torde det enligt styrelsen få anses som en i viss mån enskild kommunal angelägenhet, om de särskilda städerna och samhällena vilja tillämpa lägre ersättningsgrunder för åtgärder, som verkställas av deras eget mätningväsende.

I anslutning till det anförda påpekar styrelsen, att om taxan utformas på nu angivet sätt blir följderna att debiteringen för en och samma förrättning inom ett och samma område kan bli olika, beroende på om förrättningen utföres av statsanställd lantmätare eller av en av samhället anställd mätningssman. Detta anses dock ur lantmäteriets synpunkt vara mindre inkon-

sekvent än om debiteringen för samma förrättning och samma förrättningsman skulle kunna bli olika på ömse sidor om en administrativ gräns.

Taxans tillämpning å länslantmäterikontoren och lantmäteristyrelsen. Såsom nämnts i det föregående är endast stämpelförordningen tillämplig å arbete, som utföres av lantmäteristyrelsen och länslantmäterikontoren. I denna förordning saknas bestämmelser beträffande utrednings- och forskningsuppgifter. Länskontoren äga därför för närvarande icke möjlighet att för statsverkets räkning direkt uttaga ersättning för sådana uppdrag. Enligt lantmäteristyrelsen är det emellertid ofta önskvärt, att utredningsuppdrag kunna verkställas av personalen å länslantmäterikontoren. Därigenom lättas distriktsorganisationens arbetsbörda samtidigt som tid samt rese- och traktamentskostnader kunna inbesparas. På grund härav föreslår styrelsen, att den nya taxan även skall vara tillämplig på länslantmäterikontoren och styrelsen.

Styrelsen förordar i detta sammanhang även att stämpelförordningen skall ändras så att all uppbörd vid länslantmäterikontoren och styrelsen kommer att ske i enlighet med bestämmelserna i lantmäteritaxan.

Taxans tillämpning utanför lantmäteriorganisationen. Enligt gällande bestämmelser skall 1927 års lantmäteritaxa tillämpas, då förrättning enligt lagen om enskilda vägar handlägges av förrättningsman utanför lantmäteriets distriktsorganisation (s. k. särskild vägförrättningsman). De provisoriska taxeföreskrifterna gälla alltså icke i detta fall. Utöver nyssnämnda ersättning, som skall erläggas av sakägare, utgår till särskild vägförrättningsman ersättning av statsmedel för rese- och traktamentskostnader ävensom visst statsbidrag. Detta bidrag är för närvarande fastställt till 75 procent av ersättningen enligt 1927 års taxa.

Lantmäteristyrelsen uttalar, att det i princip givetvis kan ifrågasättas, om icke nu gällande ordning bör bibehållas beträffande de av vägförrättningsmän handlagda förrättningarna. Emellertid anser styrelsen det icke riktigt att andra — och i detta fall lägre — ersättningsnormer skola tillämpas vid en av staten subventionerad enskild förrättningsverksamhet än vid motsvarande likaledes subventionerade statliga verksamhet. Styrelsen utgår därför från att 1927 års lantmäteritaxa skall helt upphävas och att den nya taxan i tillämpliga delar skall gälla även beträffande vägförrättningsmännen. Den nya taxan kan emellertid icke i sin helhet bliva tillämplig å dessa. I vissa avseenden erfordras särskilda regler. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen, att en särskild kungörelse skall utfärdas rörande ersättning till vägförrättningsman för förrättning enligt 2 kap. lagen om enskilda vägar.

Enligt det förslag till sådan kungörelse, som styrelsen upprättat, skall ersättning av sakägarna till förrättningsmannen utgå med samma belopp, som enligt lantmäteritaxan skulle ha tillkommit statsverket, därest förrättningen utförts av befattningshavare tillhörande lantmäteriväsendet. Då ersättningen — i enlighet med vad i det följande skall angivas — skall utgå såsom tid ersättning, skall densamma per timme utgöra för förrättningsmannen sex kronor, för tekniskt biträde, anställt hos förrättningsmannen, fyra kronor

samt för annat hos förrättningsmannen anställt biträde två kronor. Styrelsens förslag förutsätter emellertid att här avsedd förrättningsman skall — förutom nyssnämnda ersättning av sakägarna — erhålla gottgörelse av statsverket för rese- och traktamentskostnader. Däremot skall enligt förslaget det tilläggsbidrag, som nu utgår med viss procent av ersättningen enligt 1927 års taxa, bortfalla.

De nya bestämmelserna om ersättning till särskilda vägförrättningsmän böra enligt styrelsen tillämpas i fråga om förrättningar, som påbörjas efter den 30 juni 1950. För dessförinnan påbörjade förrättningar böra däremot nu gällande bestämmelser tillämpas, även i den mån förrättningsåtgärder utföras efter nyssnämnda dag.

Lantmäteriets självkostnader. Lantmäteristyrelsen framhåller, att det för en diskussion av tarifferna i den nya taxan, oavsett om man utgår från att lantmäteriets verksamhet skall vara subventionerad eller ej, erfordras en åtminstone ungefärlig uppfattning av lantmäteriets självkostnader och den taxenivå, som svarar mot dessa (självkostnadsnivån). Styrelsen har därför verkställt vissa beräkningar av nämnda kostnader. Till grund för beräkningarna ha legat tidsstudieuppgifter, vilka styrelsen insamlat såsom underlag för den nya lantmäteritaxan, främst månatliga sammandrag av arbetsjournaler avseende arbetstidens omfattning under månaden samt dess fördelning på olika grupper av åtgärder. Sammandragen avse i huvudsak tiden april 1948—mars 1949 och härröra från 17 lantmäteridistrikt i olika delar av landet. Beträffande beräkningarna upplyser styrelsen, att meningen varit att utföra dessa så att resultaten så vitt möjligt bliva jämförbara med resultaten av självkostnadsberäkningarna inom enskilda företag. Sålunda ha i princip medtagits alla de kostnadsposter, som ett enskilt företag måste vidkännas. Vidare grunda sig beräkningarna på antagande om en oförändrad kostnadsnivå. Slutligen äro beräkningarna gjorda dels med avseende å förhållandena under den tidsperiod som nyssnämnda tidsstudieuppgifter omfatta, alltså april 1948—mars 1949 (alternativ I), dels med avseende å uppskattade förhållanden vid full utbyggnad av den beslutade organisationen av lantmäteriet (alternativ II).

Med nämnda utgångspunkter kommer lantmäteristyrelsen fram till en årskostnad för lantmäteriet av 13 367 000 kronor enligt alternativ I och 15 168 000 kronor enligt alternativ II. Enligt styrelsen böra emellertid självkostnaderna uttryckas såsom kostnad per effektiv eller kostnadsbärande arbetstimme för olika personalgrupper. Resultatet av en på detta sätt verkställd beräkning återgives av styrelsen i följande uppställning.

	A l t e r n a t i v	
	I. (under tidsstudie- perioden)	II. (vid full utbyggnad)
lantmätare	15: 31 kr/t.	14: 94 kr/t.
tekniker	7: 50 »	8: 39 »
kontorsbiträde	5: 01 »	5: 13 »

I anslutning till uppställningen anmärker styrelsen, att de angivna värdena erhållits under förutsättning att kostnaderna för rådfrågning direkt påföras statsverket. Om även dessa kostnader fördelas erhållas cirka 10 procent högre värden. Vidare äro kostnaderna för restid i sin helhet fördelade på den effektiva arbetstiden.

Subventionering och relativ taxenivå. Lantmäteristyrelsen övergår härefter till frågorna om subventionering och relativ taxenivå.

Allmänna synpunkter. Den taxenivå, som bör tillämpas, kan enligt lantmäteristyrelsen bestämmas på olika sätt. Tre olika huvudfall kunna diskuteras. Prissättningen kan till en början ske med sikte på bästa ekonomiska resultat (företagsekonomisk prissättning). Subventionering förekommer därvid icke. Taxenivån kan vidare bestämmas med sikte på en mer eller mindre strängt fixerad grad av subventionering. Slutligen kan prissättningen göras med sikte på att självkostnaderna skola täckas så nära som möjligt. För sin del anser lantmäteristyrelsen att intet av dessa tre fall bör uteslutas i och för sig, även om det torde få anses underförstått att lantmäteriets förrättningsverksamhet i framtiden liksom hittills bör subventioneras av statsmedel. De tre synpunkterna kunna också hävdas samtidigt, ehuru för olika sektorer av verksamheten.

Tidigare subventionering. Innan lantmäteristyrelsen ingår närmare på frågan om subventionsgrad och taxenivå i den nya lantmäteritaxan, återger styrelsen vissa beräkningar rörande storleksordningen och utvecklingen i stort av den statliga subventioneringen av lantmäteriets förvaltningsverksamhet. Styrelsen framhåller, att kännedom härom är av intresse, då valet av subventionsgrad och taxenivå måste bliva en ren bedömningsfråga. För tiden före 1947 års omorganisation ha beräkningarna givit följande resultat.

Tidsperiod	Genomsnittlig procentuell subvention under tidsperioden
1909—1919	27
1921—1929/30	57
1930/31—1939/40	56
1940/41—1946/47	56

I anslutning till tabellen anför styrelsen, att det givetvis varit omöjligt att göra en fullt invändningsfri beräkning av subventionens storlek. Vidare framhålles, att i subventionen ingå de direkta statsbidragen till förrättningskostnader med i genomsnitt 5 å 6 procent eller i runt tal en tiondel av den totala subventioneringen.

Beträffande tiden efter omorganisationen har lantmäteristyrelsen gjort en jämförelse mellan dagarvodena enligt den provisoriska taxan och självkostnaderna för sju arbetstimmar. Det må framhållas, att i nämnda taxa finnas två taxenivåer, taxa A och taxa B. Den förra är relativt starkt sub-

ventionerad, medan den senare är avsedd att ligga närmare de verkliga självkostnaderna. Även här framhåller styrelsen svårigheten att bedöma den genomsnittliga relativa subventioneringsgraden, enär denna i hög grad varierar för olika åtgärder. Nämnade jämförelse visar följande procentuella subventionering.

Befattningshavare	Subventionsprocent	
	Taxa A	Taxa B
Lantmätare	82	45
Mätningstekniker	70	20
Kontorsbiträde	66	43
Medeltal (vägt)	75	37

Lantmäteristyrelsen påpekar till slut, att sistnämnda siffror antyda, att statsverkets andel i lantmäteriets totala kostnader stigit avsevärt trots den höjning av taxesatserna, som skedde i och med omorganisationen.

Taxenivå. Lantmäteristyrelsen anser att två olika taxenivåer böra finnas även i fortsättningen. Detta innebär emellertid icke att alla i taxan förekommande tariffer nödvändigtvis skola vara stelt fixerade vid dessa två nivåer, utan en ytterligare detaljdifferentiering kan ifrågasättas.

Utgångspunkten för fixeringen av den högre nivån bör enligt styrelsen vara att denna nivå i princip skall ligga i närheten av statsverkets självkostnader. Även när denna taxenivå skall tillämpas är det emellertid i regel fråga om åtgärder, som kunna karakteriseras som i hög grad allmännyttiga, exempelvis upprättande av grundkartor för stads- och byggnadsplaner. Taxenivån anses bland annat av detta skäl jämväl inom denna grupp böra ligga under självkostnadsnivån.

Med hänsyn till det anförda föreslår styrelsen, att den högre taxenivån skall fixeras till ungefär 80 procent av självkostnaderna. I anslutning härtill och till den tidigare genomsnittliga subventioneringen anser styrelsen den lägre taxenivån böra bestämmas till omkring 40 procent av samma kostnader.

Lantmäteristyrelsen förslår vidare, att ersättningen i kronor per timme skall utgå med följande belopp.

	Taxa A	Taxa B
för lantmätare	6	12
» tekniker	4	8
» kontorsbiträden m. fl.	2	4

Om dessa taxenivåer införas blir, uttalar lantmäteristyrelsen, den totala genomsnittliga subventioneringen för hela lantmäteriet, inklusive subvention genom kostnadsfri rådgivning m. m., cirka 60 procent. Härtill kommer emellertid subventioneringen genom direkta statsbidrag till behövande sakägare. Styrelsen framhåller tillika, att den vid utarbetandet av taxans tariffer eftersträvat att — särskilt för de ur allmän synpunkt viktigaste för rättningarna och uppdragen — subventionen skall bli genomsnittligt nå-

got högre än om debitering skulle ske efter de i tabellen avgivna tidersättningarna.

Differentiering av taxenivån. Lantmäteristyrelsen framhåller här, att det föreslagna fastställandet av en högre och en lägre taxenivå innebär en första differentiering av subventioneringen. Härvid bör enligt styrelsen den nuvarande fördelningen av förrättningar och uppdrag på taxa A och taxa B i huvudsak bibehållas. Denna innebär att, förutom vissa särskilt angivna uppdrag, flertalet s. k. legala förrättningar skola ersättas enligt den lägre tariffen. Undantag utgöra dock förrättningar enligt fastighetsbildningslagen inom stadsplanelagda områden. Anledning att göra skillnad mellan förrättningar inom sådana områden och andra förrättningar anses emellertid knappast föreligga. Tvärtom kan en sådan uppdelning ej sällan vara orättvis.

I förslaget hänföres därför förrättningar enligt fastighetsbildningslagen och i samband därmed också uppdrag att verkställa tomtindelning generell till den lägre taxenivån.

I detta sammanhang påpekar lantmäteristyrelsen vidare, att ytterligare några former av differentierad subvention förekomma för närvarande. Bland dessa nämnas statsbidragen till förrättningskostnader — vilken fråga dock behandlas för sig i ett senare avsnitt — de särskilda s. k. samhällstaxorna samt lantmäteristyrelsens möjlighet att nedsätta ersättningsbelopp enligt den provisoriska taxan.

Beträffande de särskilda samhällstaxorna anför styrelsen att dessa representera en differentiering på grundval av den administrativa indelningen. Ehuru styrelsen, såsom redan förut angivits, anser samhällstaxorna ej längre böra tillämpas för lantmateriets vidkommande, finner den emellertid det kunna ifrågasättas, om icke en viss högre taxenivå skulle kunna vara berättigad vid arbeten inom städer och samhällen, där markvärdena ju genomgående äro högre än på landsbygden. Den administrativa indelningen synes emellertid numera icke nöjaktigt sammanfalla med gränserna för intensivare markanvändning och högre markvärden. Det är således icke ovanligt med tätbebyggelse inom landskommunerna, och inom städer och samhällen finnas ofta stora områden av ren landsbygdskaraktär. Den administrativa indelningen utgör därför ett mycket bristfälligt underlag för en taxedifferentiering. Med hänsyn härtill anser styrelsen, att en eventuell differentiering efter de värden, som beröras av förrättningen, i stället bör ske genom att sakersättningarna för de förrättningstyper, vilka sammanhänga med tätbebyggelse, beräknas efter en något högre taxenivå än ersättningen för legala förrättningar i övrigt. Styrelsens taxeförslag bygger på en differentiering efter denna linje.

Vad härefter angår den möjlighet till nedsättning i de enskilda fallen, som för närvarande finnes, är denna begränsad till de fall, då taxa B är tillämplig och förrättningen är av större allmän betydelse. Enligt lantmäteristyrelsen har det emellertid i praktiken visat sig att denna nedsättningsmöjlighet icke är tillräcklig för att möjliggöra en rättvis debitering i

särskilda fall. Med hänsyn bland annat till det sätt, på vilket den nya taxan konstruerats — den bygger främst på sakersättningar, vilka äro oberoende av rådande lokala förhållanden — finner styrelsen det än mer angeläget att tillräckliga jämningsmöjligheter medgivas vid tillämpning av denna taxa. Styrelsen upptager därför i sitt förslag väsentligt ökade möjligheter till nedsättning av ersättningsbeloppen. Nedsättning förutsattes vidare kunna ske oberoende av om taxa A eller taxa B är tillämplig.

Ersättningarna enligt förslaget jämfört med tidigare taxa. Såsom redan förut antytts innebär lantmäteristyrelsens förslag att, bortsett från utgående statsbidrag, cirka 60 procent av kostnaderna för lantmäteriets förrättningsverksamhet skola stanna på statsverket. Då motsvarande andel före omorganisationen torde ha varit cirka 50 procent, innebär förslaget således en ökad statlig subventionering. Trots detta medför förslaget även betydande höjningar av de arvoden sakägarna ha att erlægga. För att belysa förhållandena i detta avseende har styrelsen verkställt en jämförelse mellan ersättningarna för ett antal förrättningar enligt den provisoriska lantmäteritaxan och enligt de förslagna tarifferna. Provdebiteringarna ha verkställts å 12 länslantmäterikontor. Resultatet av undersökningen redovisas i följande tabell, däri även angives — förutom antalet provräknade förrättningar — den genomsnittliga taxenivån för respektive förrättningsgrupper.

Ersättningar enligt föreslagna tariffer i procent av ersättningarna enligt provisoriska taxan för provdebiterade förrättningar samt i procent av självkostnaderna enligt tidsstudiematerialet.

Medeltal för hela riket.

Förrättningar	Antal provdebiterade förrättningar	Ersättning enligt föreslagna taxa i procent av	
		prov. lantmäteritaxan	Självkostnader enligt tidsstudier
Avstyckning, nymätning, 1,5—15 ha	69	157	39
” ” ” ” 15—100 ”	63	149	
” ” ” ” ” över 100 ”	40	115	35
” ” ” ” ” kopiering (ev. delvis nymätning).....	71	175	
Inlösningsförrättningar.....	67	146	43
Gränsbestämningar, utst. gräns < 1 km.	63	138	36
” ” ” ” ” > 1 km.	63	156	34
Ägoutbyten under 1,0 ha.....	69	151	37
” ” ” ” ” över 1,0 ha	51	149	39
Laga skiften, areal under 2,0 ha.....	43	173	33
” ” ” ” ” 2,0—15 ”	62	165	
” ” ” ” ” 15—100 ”	63	144	
” ” ” ” ” över 100 ”	47	121	
Vägförbättringar, mindre än 10 delägare	45	151	40
” ” ” ” ” mer än 10 delägare.....	52	163	

Taxans förhållande till statsbidragen. Beträffande detta spörsmål framhåller lantmäteristyrelsen, att det tidigare med hänsyn till att taxearvodena uppbyros av förrättningsmännen varit nödvändigt att använda sig av di-

rekta statsbidrag för att åstadkomma en subventionering efter behov eller i övrigt efter olika grupper av uppdragsgivare. I och med att taxeersättningen efter omorganisationen tillfaller statsverket kan det enligt styrelsen ifrågasättas om subventioneringen icke helt skulle kunna ordnas taxevägen. Detta skulle då ske så att debiterade belopp nedsattes med hänsyn till sakägarens ekonomiska förhållanden.

Styrelsen anser emellertid att inga påtagliga administrativa fördelar vinnas om nuvarande statsbidragssystem ersättes med en behovsgraderad taxa. Bland annat på grund härav föreslås att statsbidragssystemet i princip skall bibehållas. Å andra sidan är sambandet mellan lantmäteritaxan och statsbidragen till förrättningskostnaderna av den art, att en omarbetning av taxan även motiverar en omprövning av bidragsreglerna. Detta spørsmål behandlas närmare i styrelsens förslag till nya dylika regler.

Huvudprinciperna för taxans tekniska konstruktion.

Primärmaterialet för beräkningarna. Till grund för lantmäteristyrelsens förslag till ny taxa ha legat de förut omförmälda tidsstudieuppgifterna, avseende tidsåtgången för olika slag av förrättningar och uppdrag samt arbetstidens fördelning på olika tidsgrupper. Beträffande primärmaterialet i sistnämnda avseende hänvisas till den redogörelse därför, som lämnats under avsnittet rörande lantmäteriets självkostnader.

Vad angår primärmaterialet i fråga om tidsåtgången för olika förrättningar och uppdrag upplyser lantmäteristyrelsen, att detta härrör från 17 särskilt utvalda distrikt. I vissa fall ha dock uppgifter insamlats från samtliga lantmäteridistrikt. I stort sett gälla uppgifterna tiden april 1948—maj 1949. Materialet anses i huvudsak representativt för nuvarande förhållanden. Däremot är, framhåller styrelsen, själva tidsstudieperioden icke representativ, då densamma infallit under en uppbyggnadsperiod med stor tillgång på nyutbildad och delvis orutinerad personal. I sitt förslag till saktariffer tager emellertid styrelsen viss hänsyn härtill. Slutligen påpekar styrelsen, att materialet uppvisar en mycket stor spridning. Följden härav blir bland annat att det, hur man än konstruerar saktarifferna, ej torde kunna undvikas att enstaka fall komma att avvika betydligt från tarifferna. Detta nödvändiggör i sin tur, att formella möjligheter till nedsättning finnas.

Ersättningsgrunder. I nuvarande lantmäteritaxa förekomma tre principiellt skilda ersättningsgrunder, nämligen tidersättning, sakersättning och ersättning efter överenskommelse. Även förslaget till den nya taxan bygger på dessa debiteringssätt. Enligt lantmäteristyrelsen kan det självfallet diskuteras, om samtliga tre debiteringssätt äro erforderliga. Att undvara tidersättningen synes dock icke vara praktiskt möjligt eller lämpligt. Detta förutsätter nämligen, att man har sakersättningar som täcka alla tänkbara situationer, eller också att överenskommelse träffas i alla de fall då sakersättning icke finnes. Även sakersättningarna anses erforderliga då de erbjuda stora fördelar framför debitering efter använd tid. Debiteringen efter sakersättning är sålunda i stort sett oberoende av den individuella förrättnings-

mannens snabbhet och skicklighet samt av tillfälliga mer eller mindre slumpmässiga faktorer såsom väderlek och årstid. Genom saktariffer kan också en utjämning av svårighetsgraden mellan olika förrättningar av samma slag åstadkommas, vilket måste anses förmånligt ur rättvisesynpunkt. Ur sakägarnas synpunkt värdefullt är även, att kostnaderna för en förrättning i stort sett kunna beräknas på förhand. Vidare innebära sakersättningarna en icke obetydlig administrativ förenkling i jämförelse med tidersättningarna.

Vad slutligen angår debitering efter överenskommelse anser lantmäteristyrelsen ej heller denna ersättningsgrund gärna kunna undvaras. Särskilt då det gäller vissa större arbeten synes det vara praktiskt och lämpligt att överenskommelse träffas.

Tillämpningen av de olika ersättningsgrunderna. Fördelarna med sakersättningarna anser lantmäteristyrelsen vara så stora, att detta sätt för bestämmande av arvodet bör användas i största möjliga utsträckning. Styrelsen föreslår också dylika ersättningar för flertalet mera vanliga förrättningar och uppdrag. För rena utredningsuppdrag bör dock sakersättning icke komma i fråga.

Möjligheten att träffa överenskommelse äger enligt styrelsen sin största betydelse i fråga om grundkartarbeten och planarbeten. Men även i flera andra fall är denna ersättningsgrund av värde, bland annat då konkurrens med enskilda företag kan ifrågakomma. Saktarifferna kunna nämligen icke alltid täcka de situationer, som uppstå, och äro dessutom alltför stela för att passa in i en konkurrenssituation. Då det synes omöjligt att på förhand förutse och närmare avgränsa alla ifrågakommande fall förordas i förslaget, att överenskommelse skall kunna träffas i alla de fall där den högre taxenivån är tillämplig.

Finnes icke någon sakersättning för viss förrättning och har särskild överenskommelse om ersättning icke träffats skall slutligen enligt förslaget tidersättning användas.

I de provisoriska taxeföreskrifterna finnes en regel som innebär, att ersättningen i sin helhet må utgå efter den använda tiden om sakersättning blir avsevärt lägre än debitering efter tidsåtgång. Denna regel finner lantmäteristyrelsen medföra praktiska olägenheter och vara av ringa ekonomisk betydelse för statsverket. På grund härav upptager förslaget icke någon motsvarighet till ifrågavarande bestämmelse. Någon alternativ användning av sakersättning och tidersättning föreslås sålunda ej.

Sakersättningarnas konstruktion. Beträffande detta spörsmål anför lantmäteristyrelsen, att tarifferna kunna konstrueras så att de omfatta större eller mindre arbetsmoment, d. v. s. såsom totaltariffer eller detaljtariffer. Användas totaltariffer betraktas alla moment i en förrättning såsom en enhet och ersättningen beräknas i ett för allt. Systemet med detaljtariffer innebär däremot, att förrättningarna och uppdragen uppdelas i en serie moment och att en tariff utformas för varje sådant moment.

Lantmäteristyrelsen finner för sin del att totaltarifferna utan tvekan äro

enklast att tillämpa och bygger av detta skäl sitt förslag huvudsakligen på sådana tariffer. Nu gällande lantmäteritaxa bygger däremot med visst undantag på detaljarvoden. Den nya taxan kommer för den skull att medföra, att arbetet med att upprätta räkning förenklas och att det i större utsträckning än för närvarande blir möjligt att överlåta detta arbete på biträdespersonalen.

De föreslagna totalarvodena äro i regel sammansatta av en grundavgift och en eller flera tilläggsavgifter. Vidare äro tarifferna beräknade under förutsättning av att nymätning verkställes. Härvid uppstår emellertid, påpekar lantmäteristyrelsen, spørsmålet hur debitering skall ske, då konceptkarta upprättas genom kopiering av äldre karta. I sådant fall synes nämligen ersättningen böra sättas lägre. Detta kan enligt styrelsen ske antingen genom att särskilda tariffer utarbetas för ifrågavarande fall eller genom att nedsättning sker efter skälighetsprövning från fall till fall. Med hänsyn till att kombinationer mellan nymätning och kopiering ofta förekomma, förordar styrelsen sistnämnda metod.

Slutligen föreslår lantmäteristyrelsen, att saktarifferna för legala förrättningar skola — i motsats till vad som nu gäller — göras oberoende av del sätt, varpå stommätningen verkställes och av den skala, vari kartan upprättas. Skulle emellertid i något fall användas mätningmetoder, som äro avsevärt billigare och enklare än de brukliga, finnes enligt förslaget möjlighet för styrelsen att nedsätta ersättningen till skäligt belopp.

Av taxeersättningen täckta kostnader. De åtgärder, som direkt sammanhånga med en legal förrättning, äro i stort sett fastställda genom olika författningar. Beträffande uppdrag saknas däremot i stor utsträckning direkta föreskrifter härutinnan. Gällande praxis lämnar dock ledning. Lantmäteristyrelsen anför nu, att för tveksamma fall härjämte i själva taxan böra lämnas vissa förtydliganden om vilka åtgärder, som skola anses täckta av tarifferna. Åtgärder därutöver böra således ersättas särskilt efter sakersättning, om sådan finnes, eller eljest efter tidersättning. Av olika skäl kan det enligt styrelsen å andra sidan i vissa fall vara befogat att undantaga vissa åtgärder från dem, som skola anses täckta av sakersättningen för en viss förrättning. Detta gäller framför allt i fråga om alternativa åtgärder, d. v. s. sådana där sakägarna genom egna överenskommelser kunna påverka beslutet om och i vad mån de skola företagas eller ej. Även sådana undantag skola tydligt framgå av direkta stadganden.

Lantmäteristyrelsen behandlar härefter vissa speciella slag av kostnader i samband med legala förrättningar, nämligen kostnaderna för hantlangning m. m., lösen för karta och handlingar, s. k. förskjutna kostnader samt kostnader för biträde av gode män.

Vad först angår kostnaderna för hantlangning m. m. utgår 1927 års lantmäteritaxa från att vederbörande sakägare skola tillhandahålla erforderlig hantlangning samt markerings- och stakningsmateriel. Vissa samhällstaxor inkludera emellertid även ersättning för dessa kostnader. En taxa av sistnämnda slag synes dock icke för närvarande tänkbar för landsbygdens vid-

kommande. Styrelsens förslag bygger också på att sakägarna i fortsättning-
en liksom hitintills i princip själva skola svara för ifrågavarande kostnader.

Lösen för karta och handlingar utgår enligt 1927 års taxa särskilt. I sitt
förslag bibehåller lantmäteristyrelsen ej begreppet lösen, utan gottgörelse
för karta och handlingar ingår i regel i de ifrågasatta tarifferna för förrätt-
ningar och uppdrag. För kartkopiering och avskrift av handlingar såsom
särskilda uppdrag utgår vidare enligt förslaget ersättning med vissa angiv-
na belopp.

Enligt nuvarande praxis betraktas åtskilliga kostnader såsom förskjutna.
Detta innebär att kostnaderna, i den mån de motsvaras av direkta utlägg
för statsverket, betalas av lantmäteristyrelsen och därefter återförs till
statsverket genom att de upptagas å ersättningsräkning. Lantmäteristyrelsen
framhåller, att detta förfarande medför åtskilligt arbete med bokföring och
kontroll. För att avlägsna dessa olägenheter föreslår styrelsen, att ifrågava-
rande kostnader i görligaste mån skola inarbetas i tarifferna. Detta synes
böra ske, vare sig ersättningen för förrättningen utgår såsom sakersättning
eller efter använd tid. Vissa typer av förskjutna kostnader synas dock vara
av den art, att de med fördel kunna inräknas i saktariffer men i princip
böra ersättas särskilt, då debitering skall ske efter tidersättning.

Kostnaderna för biträde av gode män bestridas för närvarande helt av
sakägarna. Enligt lantmäteristyrelsen bliva dessa kostnader ofta relativt be-
tydande, särskilt vid vissa slag av förrättningar. Framför allt gäller detta i
de delar av landet, där resekostnaderna för gode män äro stora. Ur olika
synpunkter förefaller det styrelsen därför önskvärt att en utjämning här-
vidlag kommer till stånd. I samband härmed bör emellertid en allmän över-
syn av godemansersättningarna företagas. Då detta synes förutsätta en sam-
tidig omprövning av ersättningarna åt vissa andra förtroendemän, finner
styrelsen att frågan, huruvida godemansersättningarna skola inarbetas i
lantmäteritaxan, tills vidare bör uppskjutas.

Sakersättningarnas verkningar. Sakersättningarna innebära att en viss
utjämning av olika svårighetsfaktorer kommer till stånd. Enligt vad lant-
mäteristyrelsen framhåller blir omfattningen av denna utjämning emeller-
tid i hög grad beroende av detaljerna i fråga om den tekniska konstruk-
tionen. Ju enklare tariffer som utnyttjas, desto längre gående utjämning
uppnås.

I de föreslagna larifferna beaktas endast ett fåtal faktorer. Tarifferna av-
seende legala förrättningar innehålla sålunda ingen uppdelning med hän-
syn till den av terrängen betingade svårighetsgraden. Detta medför att ta-
rifferna komma att te sig relativt högre inom lättmätta än inom mera svår-
mätta områden. Under i övrigt lika förhållanden synes enligt styrelsen in-
tet vara att erinra mot detta resultat. Då mera lättmätta områden samtidigt
äga ett lågt värde, skulle resultatet dock kunna verka oskäligt. Styrelsen un-
derstryker, att detta problem har stor praktisk betydelse för vissa delar av
Norrland, där stora områden lågproduktiva eller improduktiva marker före-
komma. Samtidigt framhålles, att nu berörda verkningar i viss mån redu-

cerats i det framlagda förslaget. Problemet har dock icke kunnat helt lösas. Möjligheten till nedsättning i de enskilda fallen bör därför hållas öppen.

Behovet av spär- och jämningsregler. Lantmäteristyrelsen framhåller att det om den nya taxan såsom föreslagits konstrueras efter enkla och schematiska debiteringsregler, icke torde kunna undvikas, att den i speciella fall kan medföra följdverkningar, vilka kunna te sig orättvisa för enstaka sakägare. Följden kan också i vissa fall bliva att sakägare kunna onödigtvis komplicera förrättningar utan att få vidkännas några ekonomiska konsekvenser härav. Dylika ogynnsamma verkningar böra enligt styrelsen i görlig mån elimineras genom speciella bestämmelser. Å ena sidan böra sålunda saktarifferna kompletteras med vissa spärregler och å andra sidan böra sakersättningarna under vissa förutsättningar kunna jämkas nedåt. Härvid böra spärreglerna tjäna till att eliminera uppenbara undantagsfall och till att överhuvud taget medgiva formella möjligheter för extradebitering av merarbete, som tillkommit på grund av bristande samförståndsvilja hos sakägare. Beträffande bestämmelserna om nedsättning uttalar lantmäteristyrelsen, att dessa icke böra tyngas av alltför snäva formella föreskrifter. Lantmäteristyrelsens förslag i förevarande hänseenden bygger på nu nämnda förutsättningar.

Inkomstberäkning. Lantmäteristyrelsen beräknar, att vid tillämpning av den nya taxan statsverkets framtida inkomster vid lantmäteriväsendet skola komma att uppgå till cirka 5,5 miljoner kronor per år vid full utbyggnad. Samtidigt framhålles, att beräkningen givetvis måste lida av betydande osäkerhet. Vidare kunna inkomsterna under de första åren väntas bliva lägre med hänsyn till att enligt förslaget äldre bestämmelser skola tillämpas å förrättningar, som påbörjats innan den nya taxan trätt i kraft.

Som jämförelse med nyssnämnda inkomstberäkning nämnes, att inkomsterna vid lantmäteriets distriktsorganisation under budgetåret 1948/49 utgjorde 2,8 miljoner kronor och för innevarande budgetår beräknas komma att uppgå till 3,7 miljoner kronor. Den provisoriska taxan beräknas av lantmäteristyrelsen på lång sikt motsvara en inkomst av cirka 4 miljoner kronor per år.

Speciella frågor. Under denna rubrik berör lantmäteristyrelsen vissa spörsmål rörande sakägares skyldigheter samt frågan om räkning, uppbörd och klander m. m.

Sakägares skyldigheter. För närvarande åligger det sakägare att tillhandahålla fortskaffningsmedel mellan särskilda förrättningsställen. Denna skyldighet anser lantmäteristyrelsen böra borttagas. Vidare skall enligt gällande bestämmelser sakägare, då förrättning på hans begäran eller genom hans vållande antingen helt inställes eller uppskjutes, ersätta de rese- och traktementskostnader, som föranletts av den inställda förrättningen eller av uppskovet. Denna regel anser styrelsen vara direkt skadlig, eftersom den stundom stimulerar sakägarna att hellre fullfölja en förrättning än att inställa den. Härigenom åstadkommes nämligen onödigt merarbete och kan

föranledas en ändamålslös fastighetsbildning. Lantmäteristyrelsen föreslår därför, att även denna bestämmelse skall upphävas.

Räkning, uppbörd och klander m. m. De regler om räkning, uppbörd och klander m. m., som finnas i provisoriska lantmäteritaxan, böra enligt lantmäteristyrelsen utan större sakliga ändringar överföras till den nya taxan. Vissa detaljändringar, vilka huvudsakligen äsyfta kamerala för-
enklingar, föreslås dock.

Till sist må här beröras frågan om avskrivning av ersättning enligt lantmäteritaxan. I detta hänseende föreslås att lantmäteristyrelsen, om det vid utmätning befinnes, att den betalningsskyldige saknar utmättningsbara tillgångar, skall äga avskriva fordringen, såvida det icke finnes utsikt att utfå beloppet. Vidare förordas, att avskrivning även i övrigt skall få ske, då den betalningsskyldige icke kunnat anträffas å uppgiven vistelseort eller då kostnaderna för utmätning beräknas väsentligt överstiga ersättningsbeloppet.

Yttranden.

De myndigheter och sammanslutningar, som yttrat sig över förslaget, ha i stort sett tillstyrkt detsamma eller lämnat det utan erinran. I flertalet yttranden framställas emellertid erinringar i vissa avseenden. Frånsett detaljfrågor gälla erinringarna huvudsakligen frågorna om den föreslagna taxans regionala giltighet samt subventioneringens storlek och därmed sammanhängande frågor.

Beträffande först frågan om taxans regionala giltighet anför *Svenska stadsförbundet* att en tillämpning av olika taxor inom samma administrativa område kan bli besvärande för de därav berörda stadssamhällena. Lantmäteristyrelsen synes utgå ifrån att samhällstaxorna genomsnittligt skulle vara lägre än den föreslagna lantmäteritaxan. Så torde dock enligt förbundets förmenande endast vara fallet med vissa lokala taxor i mindre städer och samhällen. I de större städerna torde däremot taxenivån ligga genomsnittligt högre än lantmäteritaxan, bland annat beroende på den reducerande inverkan på lantmäteritaxan, som den betydande statliga subventionen har. De anförda skälen tala enligt förbundet för att de områden, där lokala taxor gälla, åtminstone tills vidare undantagas från tillämpningen av lantmäteritaxan, trots att vissa olägenheter därvid kunna komma att kvarstå för lantmäteriets del. Givetvis hade några större svårigheter icke behövt uppstå, om man kunnat ansluta samhällstaxorna till lantmäteritaxan. Detta synes emellertid i vart fall för närvarande icke möjligt. Det torde nämligen enligt förbundets uppfattning bland annat bli svårt att uppställa en schematisk taxa för stadssamhällena, då förhållandena variera på olika orter. Utslagsgivande faktorer härvidlag äro exempelvis olikheter i organisation, beroende på de mer eller mindre komplicerade förhållanden som råda i större och mindre städer, samt terräng-, vegetations- och bebyggelseformer. Då det måste anses vara ett betydande allmänt intresse, att stadssamhällena

hålla eget mätningssystem, synes det dessutom obilligt att låta dessa samhällen få vidkännas kostnaderna härför fullt ut, medan landsbygden får betydande kostnadsbidrag av statsmedel. Om likformiga taxor för lands- och stadsbygd anses eftersträvansvärda, synes därför enligt förbundets mening en statlig subvention till de stadssamhällen, som hålla eget mätningssystem, med fog kunna ifrågasättas.

Vad härefter angår subventioneringens storlek och därmed sammanhängande spörsmål uttalar *statskontoret*, att ämbetsverket av statsfinansiella skäl icke kan förorda mindre höjning av taxan än vad förslaget innebär. Såsom skäl åberopas den ökning av statens årliga kostnader för lantmäteriväsendet, som 1947 års omorganisation medfört och vid full utbyggnad i ännu högre grad kommer att medföra. Vidare ifrågasätter statskontoret av principiella skäl, om icke tidersättningarna enligt taxa B böra närma sig självkostnaderna mer än styrelsen föreslagit.

Statens priskontrollnämnd framhåller önskvärdheten av att under en övergångstid avgiftshöjningarna för sakägarna om möjligt begränsas genom en tillfällig ökning av subventioneringen.

Lantbruksstyrelsen anser sig icke böra avgiva något allmänt uttalande om höjningen av taxenivån, enär en viss höjning av ersättningsgrunderna förutsattes vid omorganisationen och en stor del av lantmäteriets arbete är förlagt till tätorterna. Vissa typer av förrättningar, såsom omskifte och ägoutbyte, äro emellertid enligt styrelsen så gott som undantagslöst av sådan allmän betydelse, att de böra främjas genom att kostnaderna hållas låga. Styrelsen anser därför, att saktarifferna för nämnda förrättningar böra sänkas eller förrättningsmännen erhålla begränsad rätt att nedsätta ersättningsbelopen.

Riksförbundet Landsbygdens folk understryker, att frågan om den statliga subventioneringen och dess differentiering på olika slag av förrättningar blir av allra största betydelse till följd av lantmäteriets höga självkostnader. Vid bedömandet av frågan om subventioneringens storlek vid olika förrättningar bör enligt förbundets uppfattning hänsyn tagas framför allt till förrättningens art, värdet av förrättningsobjektet, det ekonomiska värdet av förrättningsgenomförande och förrättningsallmännyttan. Förbundet har i princip intet att erinra mot den föreslagna uppdelningen i två taxenivåer. Emellertid anser förbundet, att subventioneringen bör differentieras mer än som föreslagits. Subventioneringen bör sålunda göras större än enligt förslaget vid förrättning eller uppdrag, som avser bildande av fastighet där marken är produktionsobjekt, företrädesvis jordbruksfastigheter. Beträffande sådana förrättningar och uppdrag är det önskvärt, att taxan genomsnittligt icke kommer att överstiga nivån enligt den nu gällande provisoriska taxan. Markvärdena äro nämligen i dessa fall förhållandevis låga. Dessutom är det av vikt att underlätta och förbilliga dessa förrättningar och uppdrag, vilka främja jordbruksnäringen och således äro av stor samhällsekonomisk betydelse. En låg taxa kan även locka till frivillig rationalisering utan statens medverkan i ekonomiskt avseende. Skulle

den av förbundet för nämnda fall föreslagna ytterligare subventioneringen medföra en höjning av den genomsnittliga, totala subventioneringsprocenten, ifrågasätter förbundet om icke ersättningar för förrättningar, som avse sportstuge-, bostads- eller industriändamål, med hänsyn främst till de höga markvärdena böra utgå med belopp som motsvara eller ligga nära självkostnaderna. Skulle i sådant fall ersättningsbeloppet någon gång bli oproportionerligt stort, ger förslaget möjlighet till nedsättning. Slutligen ifrågasätter förbundet om icke subventioneringen i princip bör slopas såvitt gäller den grupp av förrättningar och uppdrag, som enligt förslaget är avsedd att ersättas med 80 procent av självkostnaderna. Denna grupp omfattar i huvudsak samhälls- och andra mätningar, grundkartarbeten m. m., vilka kunna utföras även av kommunala mätningsorgan eller privata mätning-firmor. De enskilda mätningföretagen kunna givetvis icke fordra mindre ersättning än självkostnad plus en skälig företagarvinst. Om nämnda grupp av förrättningar och uppdrag subventioneras, kan lantmäteriorganisationen komma att konkurrera ut de enskilda företagen. Med nuvarande arbetsbelastning för lantmäteriet föreligger visserligen knappast någon större risk härför. Vid ett förändrat läge kunna förhållandena dock bli sådana, att privatföretag bli nödsakade att lämna låga anbud och därigenom tvingas att utföra arbeten av underhaltig karaktär. Det torde vara önskvärt, att enskilda mätningföretag även i framtiden kunna bedriva sin verksamhet för att därigenom möjliggöra viss avlastning för lantmäteriet. Nämnda grupp av förrättningar och uppdrag berör dessutom områden med förhållandevis höga markvärden. Även om ersättningsbeloppen i och för sig bli höga, bli de dock små i förhållande till markvärde och uppkommande vinst.

Sveriges lantbruksförbund anlägger väsentligen samma synpunkter som Riksförbundet Landsbygdens folk.

Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund hemställer att taxan i fråga om den grupp av förrättningar och uppdrag, som enligt förslaget blir minst subventionerad, måtte utformas så att den motsvarar lantmäteriets självkostnader, beräknade enligt företagsekonomiska grunder. Förbundet erinrar om att till nämnda grupp höra uppdrag att upprätta grundkarta för byggnadsplan och stadsplan samt att utarbeta sådana planer ävensom att jämväl väg- och vattenbyggare äro behöriga att verkställa alla slag av dylika arbeten. I princip har förbundet intet att erinra mot en statlig stödverksamhet, men en taxesubventionering av denna grupp skulle enligt förbundets mening medföra, att det statliga lantmäteriet droge till sig allt fler sådana uppdrag. Detta kan innebära en misshushållning med den tekniskt utbildade arbetskraften och skulle dessutom nödvändiggöra en ytterligare utökning av lantmäteriorganisationen. Konkurrentens bortfallande skulle säkerligen leda till att vid stor ärendebalans inom lantmäteriet uppdrag av ifrågavarande art skulle komma att eftersättas. Risker härför är säkert stor, eftersom dessa uppgifter delvis ligga vid sidan om lantmäteriets huvuduppgifter. Det kan ej heller förväntas, att varje lantmätare är specialist inom ifrågavarande område. Enligt förbundets mening bör för nämnda grupp av förrättningar och

uppdrag det statliga stödet ges enbart i form av direkta statsbidrag, varvid prövning av det allmännyttiga behovet kan ske i varje särskilt fall. Statsbidrag bör enligt riksförbundets mening givetvis utgå även om uppdraget utföres av privata firmor. En konkurrens utan taxesubventionering skulle leda till att uppdraget bleve anförtrott den som kunde göra det bäst, snabbast och billigast.

Sveriges förrättningsmannaförening för enskilda vägar berör i detta sammanhang särskilt frågan om ersättning till de s. k. särskilda vägförrättningsmännen. Föreningen anser att dessa utöver den föreslagna ersättningen enligt taxa A liksom nu böra erhålla tilläggsersättning i form av statsbidrag. Enligt föreningens uppfattning är det rimligt att sådan tilläggsersättning utgår, eftersom taxenivån eljest skulle bli densamma som inom lantmäteriväsendet, där taxan avses täcka endast 60 procent av självkostnaderna. Särskilt vill föreningen framhålla att det för närvarande icke torde vara möjligt att anställa ett kunnigt kontorsbiträde mot en så låg ersättning som det ifrågasatta beloppet av 2 kronor i timmen. Föreningen hemställer, att tilläggsersättningen bestämmes till förslagsvis 40 procent av taxersättningen. Alternativt ifrågasätter föreningen utredning om särskild taxa för vägförrättningsmän, som icke äro statsanställda. Sådan utredning anses lämpligen kunna ske i samband med pågående utredningar om enskilda vägar. Slutligen anser föreningen, att övergångsbestämmelserna rörande ersättning till vägförrättningsmännen böra utformas så att åtgärd, som verkställes efter det de nya bestämmelserna trätt i kraft, skall ersättas enligt dessa även om förrättningen påbörjats dessförinnan.

Sistnämnda synpunkt delas av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*.

Även *Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund* hemställer om en avsevärd höjning av den föreslagna taxan för privata vägförrättningsmän. Härvid framhålles att taxan är för låg för att man skall kunna påräkna att kvalificerade personer vilja åtaga sig sådana uppdrag. Det synes emellertid vara ett allmänt intresse att åtminstone vid sådana enskilda vägar, där byggnads- och underhållsarbetena äro av större omfattning, den speciella sakkunskap på vägbyggnadsområdet, som regelmässigt endast civilingenjörerna besitta, skall kunna tillgodogöras. Förslagsvis bör arvudet ansluta sig till teknologföreningens taxa. Ett så bestämt arvode torde emellertid förutsätta en auktorisering av privata förrättningsmän liksom en ändring av statsbidragsbestämmelserna för ifrågavarande förrättningar.

Av vad i övrigt anförts i yttrandena, torde här endast följande behöva omnämnas.

Svenska kommunal-tekniska föreningen anmärker, att de av lantmäteristyrelsen verkställda tidsstudierna endast gällt lantmäteriet. Städer och samhällen med eget mätningsväsende ha alltså icke lämnat tidsstudieuppgifter. Föreningen upplyser emellertid, att tidsstudieundersökningar för närvarande pågå i syfte att få fram självkostnaderna i nämnda städer och samhällen. Dessa undersökningar komma att bliva av värde för bedömandet av frågan om förhållandet mellan lantmäteritaxan och samhällstaxorna.

I anledning av de föreslagna reglerna om n e d s ä t t n i n g uttalar *Sve-
riges lantbruksförbund* att ingen ersättning bör uttagas i de fall, då förrätt-
ning återkallats, inställts, vägrats eller undanröjts och detta icke uppenbar-
ligen berott av sakägaren. Samma synpunkt anföres av *Riksförbundet Lands-
byggdens folk*.

Sistnämnda förbund anser vidare att i samtliga de fall, där enligt förslaget
nedsättning är möjlig, frågan härom skall ex officio upptagas till prövning av
förrättningsmännen. Dessa torde ha de största förutsättningarna att kunna
bedöma densamma. I detta sammanhang framhåller förbundet även, att ned-
sättning med hela ersättningsbeloppet bör kunna ske i fråga om förrättning-
ar, som äro av jordpolitisk betydelse eller som komma till stånd som följd
av ett samarbete med lantbruksnämnd och kunna anses ingå som ett led
i jordbrukets yttre rationalisering. Om lantbruksnämnd är sökande till för-
rättningen bör den ersättning övriga sakägare ha att gälda nedsättas helt.
Särskilt med hänsyn till att enligt de föreslagna bestämmelserna om statsbi-
drag jordpolitiska motiv icke få inverka på bidragsfrågan är det enligt för-
bundets uppfattning värdefullt att möjlighet finnes att genom nedsättning
låta kostnaderna för förrättning av jordpolitisk betydelse helt stanna på
statsverket.

Slutligen beröres i ett par yttranden frågan om rätt att avskrivna
f o r d r a n, som grundar sig på utförd förrättning. *Statskontoret* finner det
sålunda lämpligt att lantmäteristyrelsen erhåller vidgad sådan rätt. Det före-
slagna bemyndigandet måste emellertid anses vara alltför vidsträckt och
dessutom oklart avgränsat. Ett stadgande om avskrivningsrätt bör enligt
ämbetsverkets mening utformas så, att det närmare överensstämmer med
vad riksdagen i andra sammanhang föreskrivit angående avskrivning av kro-
nans fordringar. I vart fall kan ämbetsverket icke tillstyrka, att lantmäteri-
styrelsen bemyndigas avskrivna en fordran endast av den anledningen, att
den betalningsskyldige icke kunnat anträffas å uppgiven vistelseort.

Riksräkenskapsverket anser de föreslagna bestämmelserna om avskrivning
innebära en betydande förenkling i förhållande till vad som nu gäller röran-
de avskrivning av kronans fordringar i allmänhet. Enligt ämbetsverkets me-
ning ligga de föreslagna avskrivningsreglerna helt i linje med vad 1945 års
riksdag framhållit med anledning av uttalande av 1944 års statsrevisorer
(r. skr. nr 352). För sin del anser riksräkenskapsverket det ändamålsenligt,
att det föreslagna förenklade avskrivningsförfarandet kommer till stånd
inom lantmäteriväsendet, särskilt med hänsyn till att tillämpningen av lant-
mäteritaxan ofta medför att fordringar till obetydliga belopp uppkomma.

C. Nya regler för statsbidrag till förrättningskostnader.

Gällande bestämmelser.

Lantmäteristyrelsens förslag berör de bestämmelser, som gälla rörande statsbidrag till kostnader för förrättningar enligt jorddelningslagen, fastighetsbildningslagen och lagen om enskilda vägar. Dessa bestämmelser återfinnas i kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 295) angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättningar enligt lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet (ändrad genom nr 83/1935, nr 256/1939, nr 327/1941, nr 955/1947, nr 508/1948 samt nr 189/1949), kungörelsen den 6 maj 1949 (nr 190) om statsbidrag i vissa fall till förrättningar enligt 6 kap. lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad, samt kungörelsen den 22 december 1939 (nr 912) angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättning enligt lagen den 3 september 1939 om enskilda vägar.

Jag avser icke att här närmare redogöra för innehållet av ifrågavarande författningar. De bestämmelser som äro av intresse återgivas nämligen av lantmäteristyrelsen i samband med styrelsens förslag till nya bidragsregler. Jag torde därför i förevarande avseende få hänvisa till den följande redogörelsen för styrelsens förslag.

I detta sammanhang må vidare erinras om att kungörelserna nr 295/1928 och nr 190/1949 även innehålla bestämmelser om villkoren för att erhålla statsbidrag i vissa fall till kostnaderna för utflyttning, väganläggning och odling. Någon ändring av dessa bidragsbestämmelser föreslås icke nu. Lantmäteristyrelsen upplyser emellertid att arbetet med fortsatt översyn av bestämmelserna i fråga pågår inom styrelsen.

Förslaget.

Lantmäteristyrelsens förslag bygger på den förutsättningen, att den ifrågasatta nya lantmäteritaxan skall antagas. Förslaget innebär en revision av de nu gällande bestämmelserna om statsbidrag till förrättningskostnader samt en samordning av de reviderade bestämmelserna till endast en kungörelse.

Statsbidragsreglernas tillämpningsområde. Lantmäteristyrelsen framhåller inledningsvis, att de senare årens utveckling kraftigt bidragit till att utjämna skillnaden mellan stad och land. Detta har till följd att de för städerna typiska förvaltningsformerna nu även kunna förekomma på landsbygden och omvänt.

Härefter erinrar styrelsen om att den utgått från att den nya lantmäteritaxan skall — oberoende av den administrativa indelningen — tillämpas generellt över hela landet för alla åtgärder, som utföras av lantmäteriet. Enligt styrelsen är det emellertid ur sakägarnas synpunkt icke tillräckligt

att samma taxebestämmelser tillämpas. Jämställdhet uppnås först om de dessutom ha samma möjligheter att erhålla statsbidrag till förrättningskostnaderna. För närvarande föreligger emellertid för enskild sakägare endast möjlighet att erhålla statsbidrag till förrättningar enligt jorddelningslagen, medan motsvarande förmån vid förrättningar enligt fastighetsbildningslagen inskränker sig till sällsynta specialfall, nämligen vid förrättning enligt 6 kapitlet sistnämnda lag inom område, för vilket meddelats förordnande enligt lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad. Styrelsen föreslår därför, att statsbidrag generellt skall kunna utgå till alla förrättningar enligt fastighetsbildningslagen med undantag av förrättning för upprättande av registerkarta enligt 7 kapitlet sagda lag. Sistnämnda slag av förrättningar skola bekostas av vederbörande samhälle i de fall, då statsverket icke svarar för hela kostnaden.

Lantmäteristyrelsen uttalar härefter, att det icke synes tillfredsställande om sakägare, som begagnar sig av det statliga lantmäteriet, skall kunna erhålla statsbidrag till förrättningskostnaderna, medan en annan sakägare, som är hänvisad till samhällets mätningorgan, skall vara avstängd från sådant bidrag. Det förekommer nämligen ej sällan, att mätningväsendet i ett samhälle ombesörjes såväl av ett särskilt kommunalt organ som av lantmäteriets distriktsorganisation. Vidare framhålles, att statsbidrag till förrättningskostnad enligt tillämpad praxis beviljas ganska restriktivt och blott tillkommer de ekonomiskt sämst ställda. Styrelsen anser det icke rimligt att detta klientel skall vägras statsbidrag allenast därför att förrättningen företages inom stad, medan en person på landsbygden däremot i samma fall kan erhålla statsbidrag. Villkoren för erhållande av statsbidrag till förrättningar enligt fastighetsbildningslagen böra därför enligt styrelsens uppfattning göras oberoende av om förrättningen utförts av lantmäteriet eller av kommunalt anställd mätningssman. I detta sammanhang erinrar styrelsen även om att statsbidrag till kostnaderna för förrättning enligt lagen om enskilda vägar utgår oberoende av om förrättningen handlagts av statsanställd lantmätare eller av enskild s. k. vågförrättningssman.

För närvarande utgår statsbidrag till kostnaderna för sammanläggning av fastigheter å landet endast då sammanläggningen äger rum i samband med avstyckning. Då detta institut är ett enkelt och ofta anlitat medel att förbättra fastighetsindelningen och numera kommit till ökad användning, bland annat i verksamheten för jordbrukets rationalisering, finner lantmäteristyrelsen nyssnämnda begränsning av bidragsmöjligheterna otillfredsställande. Styrelsen föreslår därför, att bidragsreglerna skola utvidgas till att omfatta även fristående sammanläggning samt sammanläggning i kombination med annan förrättning enligt jorddelningslagen än avstyckning.

Bidragsprocenten. De nu gällande statsbidragsreglerna förete ganska varierande regler för högsta utgående bidragsprocent. Sålunda utgår bidrag till förrättningskostnaderna vid avstyckning enligt jorddelningslagen med högst 75 procent, vid övriga förrättningar enligt samma lag med undantag

av förrättningar enligt 20 kapitlet 5 och 10 §§ med högst 60 procent samt vid förrättningar enligt lagen om enskilda vägar med belopp motsvarande högst hela förrättningskostnaden. Enligt lantmäteristyrelsen kunna numera knappast anföras några sakliga skäl till stöd för differentierade bidragsprocenter. Praktiska skäl tala även för en enhetlig högsta bidragsprocent för alla de förrättningar, varom nu är fråga. Styrelsen förordar för sin del, att maximibidraget bestämmes till högst 75 procent av förrättningskostnaderna, eller samma bidragsprocent, som nu gäller vid avstyckningsförrättningar — lantmäteriets största förrättningsgrupp — och sammanläggningar i samband med avstyckningar. Detta innebär en förbättring av villkoren beträffande övriga bidragsberättigade förrättningar enligt jorddelningslagen samt beträffande förrättningar enligt fastighetsbildningslagen. För förrättningar enligt lagen om enskilda vägar medför däremot den nya bidragsprocenten en försämring av villkoren.

Kostnader till vilka bidrag må utgå. Här föreslår lantmäteristyrelsen endast ett par mindre ändringar.

Enligt gällande bestämmelser inräknas i kostnaderna för sammanläggning i samband med avstyckning bland annat även stämpelavgift samt lösen för bevis om vilande lagfart och bevis angående förordnande om sammanläggning. Numera äro emellertid kostnaderna hos ägodelningsdomaren i samband med sammanläggning begränsade. Bidrag till nyssnämnda kostnader för stämpel och lösen sökes i mycket liten omfattning. Lantmäteristyrelsen föreslår därför, att möjligheten att erhålla bidrag till ifrågavarande kostnader skall slopas.

Vidare anser styrelsen att nu gällande bestämmelser om bidrag i vissa fall till kostnaderna för biträde av gode män kunna utgå. Till motivering härför anför styrelsen att dessa bestämmelser i sin nuvarande utformning sakna praktisk betydelse.

Villkoren för statsbidrag. Enligt gällande bestämmelser må bidrag till avstyckningsförrättning endast utgå, om förrättningen avser att bilda familj jordbruk, stödjordbruk eller bostadsegnahem åt sökanden samt till vägförrättning, om berörda fastigheter nyttjas som småbruk eller eget hem. Vissa av de nuvarande bestämmelserna uppställa dessutom särskilda jordpolitiska krav eller målsättningar.

Lantmäteristyrelsen anser, att statsbidragen till förrättningskostnader böra utgå huvudsakligen med hänsyn till sökandens person och ekonomiska ställning. Frågan om förrättningen behövs eller om åtgärden är lämplig ur jordpolitisk eller planpolitisk synpunkt prövas vid förrättningen. Under senare år ha stödformerna på det jordbrukspolitiska och bostadssociala området kraftigt utbyggt. Enligt styrelsen finns det därför icke längre någon anledning att genom statsbidrag till förrättningskostnader uppmuntra tillkomsten av exempelvis vissa typer av fastigheter. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen att bestämmelser, som innehålla jordpolitiska och liknande krav, skola utgå.

Yttranden.

De flesta remissinstanserna tillstyrka lantmäteristyrelsens förslag eller lämna detsamma utan erinran. Endast på ett par punkter göres någon anmärkning mot förslaget.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhåller sålunda, att möjligheten att kunna erhålla bidrag till hela kostnaden vid vägförrättningar varit av icke ringa betydelse särskilt i glesare befolkade delar av landet. Delaktighetstalen i förrättningarna bliva nämligen där höga, vartill kommer att befolkningen oftast besitter mindre god ekonomisk bärkraft. Med hänsyn härtill ifrågasätter styrelsen om icke i bidragsbestämmelserna möjlighet bör lämnas öppen att i mera betungande fall kunna medgiva bidrag utöver 75 procent. Viss del av kostnaderna — förslagsvis 10 procent — bör enligt styrelsen dock även i dylika fall åvila intressenterna.

Även Sveriges förrättningsmannaförening för enskilda vägar upptager frågan om storleken av statsbidraget till vägförrättningskostnader. Föreningen anför därvid i stort sett samma synpunkter som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. För sin del föreslår föreningen dock, att bidraget såvitt gäller Norrland även i fortsättningen skall kunna utgå med belopp motsvarande högst hela förrättningskostnaden.

Sveriges lantbruksförbund vänder sig mot lantmäteristyrelsens uttalande att det, sedan stödformerna på det jordbrukspolitiska området utbyggt, icke längre finnes anledning att genom statsbidrag till förrättningskostnader uppmuntra tillkomsten av exempelvis vissa typer av fastigheter. Förbundet anser, att bidrag bör kunna utgå även då förrättning avser bildande av bärkraftiga brukningsdelar genom sammanslagning eller komplettering med jordbruksjord eller skogsmark eller att i övrigt befrämja yttre rationalisering av icke bärkraftiga brukningsdelar. Till närmare motivering här för anför förbundet.

Beträffande yttre rationalisering kan statsbidrag eller lånegaranti endast erhållas vid sådana rationaliseringsåtgärder, till vilka lantbruksnämnderna direkt medverkat. Bidraget och garantien gälla enbart för inköp av mark för rationaliseringens genomförande och omfattar således icke kostnaderna för lantmäteriförrättningarna. Det synes förbundet angeläget, att den yttre rationaliseringen befrämjas genom bidrag till förrättningskostnaderna, oavsett om rationaliseringen sker med eller utan lantbruksnämndernas medverkan. Särskilt stark framstår dock önskvärdheten av en dylik bidragsform i sådana fall, där lantbruksnämnden såsom ägare till en viss fastighet begär viss lantmäteriförrättning, som berör även angränsande fastigheter. Att bidrag till förrättningskostnaderna i detta fall skulle utgå endast när jordägarens ekonomiska ställning är speciellt svag kan icke anses lämpligt.

D. Anslagsfrågor.

Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m.

Till understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till jorddelningsförrättningar och Bidrag till förrättningar enligt lagen om enskilda vägar anvisades för budgetåret 1948/49 förslagsanslag å 200 000 respektive 25 000 kronor. Medelsåtgången under anslagen uppgick under samma budgetår till 125 034 respektive 11 255 kronor. För innevarande budgetår äro anslagen likaledes upptagna med 200 000 och 25 000 kronor (statsliggaren s. 849 och 850).

Y r k a n d e n. *Lantmäteristyrelsen* hemställer, att ifrågavarande båda anslag skola sammanföras till ett anslag, benämnt Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m., samt att detta anslag skall uppföras med 250 000 kronor. I jämförelse med anslagsanvisningen för löpande budgetår innebär detta en ökning med 25 000 kronor.

M o t i v. Sammanförandet av de nuvarande två anslagen anses praktiskt med hänsyn till den föreslagna samordningen av statsbidragsbestämmelserna.

Såsom skäl för den begärda anslagshöjningen anför *lantmäteristyrelsen*, att anspråken på statsbidrag kunna beräknas komma att öka, om förslaget till ny lantmäteritaxa antages. I samma riktning verkar främst styrelsens förslag att bestämmelserna om statsbidrag skola utvidgas till att omfatta vissa nu icke bidragsberättigade förrättningar enligt fastighetsbildningslagen. Verkningarna av denna utvidgning beräknas emellertid bliva relativt blygsamma, emedan inkomstnivån för det förrättningsökande klientelet i städer och samhällen i allmänhet torde vara högre än landsbygdsbefolkningens. Vidare väntas även den ifrågasatta höjningen av bidragsprocenten till andra förrättningar enligt jorddelningslagen än avstyckningar medföra en ökad anslagsbelastning. Denna torde dock komma att utjämnas på grund av att bidragsprocenten för förrättningar enligt lagen om enskilda vägar föreslagits sänkt. Den totala ökningen av medelsbehovet beräknas av styrelsen med ledning av tillgänglig förrättningsstatistik och erfarenheterna om ansökningsfrekvensen till cirka 100 000 kronor. Med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1948/49 och till att verkningarna av de nya reglerna icke helt hinna slå igenom under budgetåret 1950/51, anser styrelsen emellertid en höjning av anslaget med 25 000 kronor till 250 000 kronor tillräcklig.

Slutligen påpekar styrelsen att de ökade utgifterna för statsverket för statsbidrag till förrättningskostnader närmast äro av formell innebörd, enär höjningen av förrättningskostnaderna enligt den nya taxan medför större inkomster för statsverket.

Yttrandena. *Statskontoret* har icke något att erinra mot lantmäteristyrelsens förevarande förslag.

Riksräkenskapsverket anser det däremot icke lämpligt att sammanföra de båda anslagen till bidrag till jorddelningsförrättningar och till bidrag till förrättningar enligt lagen om enskilda vägar till ett anslag. Sistnämnda slag av förrättningar äro enligt ämbetsverkets mening av sådan speciell karaktär, att medel till bidrag till förrättningskostnaderna böra anvisas å ett särskilt anslag. Till övriga enligt lantmäteristyrelsens förslag bidragsberättigade förrättningar böra medel anvisas å ett särskilt anslag, benämnt bidrag till vissa förrättningskostnader m. m. Anslaget förutsättes skola ersätta det nuvarande anslaget till bidrag till jorddelningsförrättningar.

Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till kostnader vid ensittarförrättningar.

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	100 000	116 513
1949/50 (statsliggaren s. 849) ..	100 000	
1950/51 (förslag)	100 000	

Yrkande. *Lantmäteristyrelsen* hemställer, att anslaget för budgetåret 1950/51 skall uppföras med oförändrat belopp av 100 000 kronor.

Motiv. Med hänsyn till ensittarförrättningens särpräglade konstruktion har lantmäteristyrelsen icke ansett bestämmelserna om bidrag till kostnader vid dylik förrättning böra revideras i samband med översynen av övriga statsbidragsregler. Medelsbehovet under ifrågavarande anslag påverkas emellertid av förslaget till ny lantmäteritaxa. I förhållande till gällande provisoriska taxa innebär detta nämligen en höjning med cirka 50 procent av lantmäterikostnaderna vid ensittarförrättningar. Vidare framhåller styrelsen, att medelsförbrukningen under anslaget visat stigande tendens. Skäl kunna därför anföras för en höjning av anslaget. Då man emellertid av annan anledning möjligen kan vänta, att frekvensen av ensittarförrättningar skall nedgå, anser sig styrelsen böra föreslå att anslaget i avvaktan på närmare erfarenheter skall bibehållas vid oförändrad storlek.

Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till ersättning åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar.

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	50 000	91 062
1949/50 (statsliggaren s. 850)	50 000	
1950/51 (förslag)	50 000	

Yrkande. *Lantmäteristyrelsen* hemställer, att anslaget för budgetåret 1950/51 skall upptagas med oförändrat belopp av 50 000 kronor.

Motiv. För närvarande utgår till förrättningsmän, som av länsstyrelse förordnats enligt lagen om enskilda vägar och icke innehar statlig befatt-

ning, förhöjd ersättning med 75 procent av den gottgörelse, som han enligt 1927 års lantmäteritaxa äger uppbära av sakägaren. Lantmäteristyrelsen erinrar om att enligt förslaget till ny lantmäteritaxa ersättningarna för förrättningar enligt lagen om enskilda vägar avses skola höjas. I förhållande till 1927 års taxa beräknas höjningen till i medeltal omkring 90 procent. Lantmäteristyrelsen har vidare utgått från att införandet av den nya taxan icke skall påverka vägförrättningsmännens ekonomiska ställning, i vart fall icke i försämrande riktning. Enligt styrelsen synes ett lämpligt resultat kunna ernås, om någon tilläggsersättning icke utgår till förrättningar, som påbörjas efter den 1 juli 1950 och debiteras efter den nya lantmäteritaxan. Under budgetåret 1950/51 erfordras emellertid fortfarande ifrågasvarande anslag för utbetalning av tilläggsersättningar till förrättningar, som påbörjats men icke avslutats före den nya taxans ikraftträdande. Med hänsyn till den höga medelsförbrukningen under budgetåret 1948/49 anser styrelsen det icke tillrådligt att sänka anslaget.

Departementschefen.

Frågan om en ny lantmäteritaxa aktualiserades av den omorganisation av lantmäteriets distriktsorganisation, som beslöts vid 1947 års riksdag (prop. nr 210; r. skr. 388). Jag torde sålunda få erinra om att jag i nämnda proposition bland annat framhöll, att en betydande förenkling av taxebestämmelserna bleve möjlig efter omorganisationen. Vidare anförde jag, att en översyn beträffande storleken av ersättningssatserna, vilka i huvudsak varit oförändrade sedan år 1920, syntes motiverad. Gällande taxebestämmelser borde därför enligt min mening fullständigt omarbetas. Slutligen uttalade jag, att provisoriska taxebestämmelser syntes erforderliga för tiden intill dess en ny lantmäteritaxa kunde träda i tillämpning. Sådana bestämmelser, innebärande i huvudsak en höjning av de dittillsvarande ersättningsbeloppen, ha också utfärdats i kungörelsen nr 956/1947.

Lantmäteristyrelsen har nu efter Kungl. Maj:ts uppdrag framlagt förslag till ny lantmäteritaxa. Då nu gällande taxebestämmelser utfärdats efter riksdagens hörande, torde även den nya taxan böra underställas riksdagen. Det synes emellertid knappast erforderligt, att alla detaljer av förslaget prövas av riksdagen. Jag ämnar därför i det följande begränsa mig till huvudprinciperna i lantmäteristyrelsens taxeförslag samt vissa speciella frågor däri.

Förslaget utgår från att liksom hittills lantmäteriets förrättningsverksamhet skall subventioneras av statsmedel på så sätt att taxan sättes lägre än vad som erfordras för att täcka statsverkets kostnader för verksamheten. Härjämte avses att liksom hittills mindre bemedlade skola kunna erhålla särskilda statsbidrag till gäldande av taxeersättningen. Beträffande utformningen av förstnämnda subvention förordas, att den provisoriska taxans system med två taxenivåer, vilka skola gälla för olika grupper av

förrättningar och uppdrag, skall bibehållas. Den lägre taxenivån (taxa A), liksom nu omfattande flertalet legala förrättningar, föreslås skola motsvara omkring 40 procent av självkostnaderna. Den högre taxenivån åter (taxa B), som skall tillämpas i flertalet övriga fall, anses böra sättas till omkring 80 procent av samma kostnader. I förhållande till 1927 års taxa innebär detta förslag en viss ökning av den statliga subventioneringen.

Även i fråga om ersättningsgrunderna föreslår lantmäteristyrelsen i princip samma anordning som nu gäller. Förslaget bygger sålunda på att ersättning skall utgå såsom sakersättning, tidersättning eller efter överenskommelse. Sakersättning anses böra komma till användning för flertalet mera vanliga förrättningar och uppdrag. Möjligheten att träffa överenskommelse om ersättning avses skola kunna användas, då den högre taxenivån är tillämplig. Enligt lantmäteristyrelsen är denna ersättningsform av värde i vissa fall, bland annat då konkurrens med enskilda företag kan ifrågakomma. Tarifferna för sakersättning äro i största möjliga utsträckning konstruerade såsom totaltariffer, medan gällande taxa i huvudsak bygger på detaljarvoden. Tidersettningen är beräknad i kronor per timme och olika hög för olika grupper av tjänstemän. I jämförelse med nuvarande förhållanden innebära de nu föreslagna ersättningsgrunderna en icke obetydlig höjning av kostnaderna för sakägarna.

Det centrala problemet vid fastställandet av en ny lantmäteritaxa är enligt min uppfattning frågan om subventioneringen och därmed sammanhängande spörsmål. Med hänsyn till lantmäteriväsendets allmännyttiga karaktär anser jag, att man ej bör räkna med att inkomsterna av förrättningarna skola giva full täckning för kostnaderna utan att en viss subvention bör ske från det allmännas sida. Behovet därav är emellertid självfallet mycket olika i olika fall. Hänsyn bör sålunda tagas till de olika förrättningsobjektens förmåga att själva bära kostnaderna samt till i vad mån förrättningarna kunna anses särskilt angelägna ur det allmännas synpunkt. Bedömningen av storleken av den subvention, som i genomsnitt bör utgå, måste vidare alltid ytterst bliva en skälighetsfråga.

I likhet med lantmäteristyrelsen anser jag att de förrättningar och uppdrag, som utföras av lantmäteriorganisationen, böra uppdelas i två kategorier och att olika taxenivåer böra fastställas för dessa. Jag kan likaledes biträda styrelsens åsikt, att den lägre taxenivån, vilken bland annat omfattar förrättningar enligt lagen om delning av jord å landet — taxa A — bör sättas till omkring 40 procent av lantmäteriets självkostnader. För den högre taxenivån — taxa B — bör man däremot enligt min mening taga som riktpunkt, att densamma bör i stort sett motsvara sagda kostnader och sålunda icke innefatta någon egentlig subventionering. De förrättningar och uppdrag, som avses skola hänföras till taxa B, torde nämligen i allmänhet verkställas i städer och andra samhällen eller eljest där tätbebyggelse råder. I sådana orter torde markvärdet i regel vara så högt, att det icke kan anses oskäligt att de förrättningssökande få erlægga en ersättning, som täcker lantmäteriets självkostnader. Från vad nu sagts hör dock undantag kunna göras

i fråga om vissa åtgärder som — oaktat de i taxehänseende hänförts till taxa B — äro ur allmän synpunkt särskilt betydelsefulla.

Vid bestämmandet av sakersättningarna böra givetvis i de enskilda fallen avvikelser kunna göras från de nu angivna genomsnittliga nivåerna. Beträffande de förrättningar, som avses skola gå in under taxa A, vill jag i detta sammanhang anmärka, att enligt min mening avgifterna böra hållas låga för sådana förrättningar, som äro av särskild betydelse för jordbrukets rationalisering. Även i övrigt torde man vid detaljutformningen böra eftersträva en viss differentiering med hänsyn till sådana faktorer som exempelvis värdet av förrättningsobjektet, det ekonomiska värdet av förrättningens genomförande samt förrättningens allmännyttan över huvud taget.

Därest taxan utformas enligt nu angivna grunder, komma ersättningarna i flertalet fall att bli ej oväsentligt högre än de ersättningar, som utgå enligt nu gällande provisoriska taxa. Subventionen torde emellertid det oaktat komma att bli större än under tiden före omorganisationen. Det bör vidare beaktas, att taxan, bortsett från den höjning med 25 procent, som vidtogs år 1947, varit i stort sett oförändrad sedan år 1920, medan markvärdena stigit betydligt under samma tid. Under sådana förhållanden synes den av mig nu förordade subventionsgraden innebära en skälig avvägning.

Mot lantmäteristyrelsens förslag i fråga om den nya taxans tillämpningsområde har jag intet att erinra. Jag anser sålunda bland annat att taxan bör tillämpas även vid förrättningar, som lantmäteriets distriktsorganisation utför inom orter, där s. k. samhällstaxor gälla. De betänkligheter däremot, som uttalats i vissa remissyttranden, torde med hänsyn till den ståndpunkt jag intagit i fråga om taxenivån icke behöva tillmätas någon avgörande betydelse. Likaså bör taxan tillämpas för arbete, som länslantmäterikontoren och lantmäteristyrelsen utföra. Vad angår taxans tillämpning utanför lantmäterioorganisationen har denna fråga betydelse speciellt för de särskilda vägförrättningsmännen. Jag vill då framhålla att förslaget, att den nya taxan skall tillämpas även å förrättningar som utföras av dessa, innebär en höjning av nu utgående ersättningsbelopp samt att ersättning för ifrågavarande förrättningar till största delen utgår såsom sakersättning och endast till en mindre del direkt i förhållande till använd tid. Det bör vidare beaktas, att ifrågavarande förrättningsmän enligt lantmäteristyrelsens förslag förutom gottgörelse enligt taxa A skulle erhålla särskild ersättning av statsmedel för rese- och traktamentskostnader. Enligt vad som uppgivits från lantmäteristyrelsen motsvara sistnämnda kostnader i genomsnitt omkring 13 procent av de totala självkostnaderna. Det är slutligen uppenbart att lantmäteriet — vilket måste arbeta med högre utbildad personal samt större och dyrbarare instrumentuppsättning — måste få högre självkostnader per arbetstimme än en organisation, som enbart är inriktad på de i allmänhet relativt enkla uppdrag, som vägförrättningarna utgöra. Jag finner det emellertid önskvärt att de ekonomiska konsekvenserna av lantmäteristyrelsens taxeförslag för ifrågavarande förrättningsmän skola undersökas. Då försla-

get, såsom nyss nämnts, innebär en förbättring för dessa, torde hinder ej möta att detsamma tillämpas i avbidan på resultatet av sagda utredning.

Beträffande den nya taxans tekniska konstruktion kan jag i stort sett ansluta mig till lantmäteristyrelsens förslag. Ersättning bör sålunda utgå såsom sakersättning, tidersättning eller efter överenskommelse. Såsom styrelsen anfört torde huvudvikten böra läggas vid förstnämnda ersättningsform. I övrigt vill jag i detta sammanhang blott framhålla, att möjligheten att träffa överenskommelse om ersättning bör användas med återhållsamhet samt ej bör tillämpas på ett sätt som innebär ett frångående av principerna för taxan. Den bör sålunda enligt min mening icke användas i konkurrenssyfte.

Vad lantmäteristyrelsen i övrigt föreslagit angående grunderna för den nya taxan föranleder ingen erinran från min sida. Vad särskilt angår frågan om rätt till avskrivning av ersättningsbelopp synes det av praktiska skäl vara av värde att styrelsen erhåller dylik befogenhet enligt i stort sett de riktlinjer, som styrelsen föreslagit. Den omständigheten att den betalningsskyldige icke kunnat anträffas på uppgiven vistelseort, bör emellertid icke utgöra skäl för avskrivning annat än då det finnes anledning antaga, att kostnaderna för efterspanande icke skulle komma att stå i rimligt förhållande till ersättningsbeloppet.

Jag övergår härefter till lantmäteristyrelsens förslag till nya regler om bidrag till förrättningskostnader. Liksom styrelsen anser jag, att möjlighet till statsbidrag för sådana kostnader alltjämt bör finnas. Det av styrelsen framlagda förslaget i ämnet synes i huvudsak kunna godtagas. Blott på ett par punkter föranleder detsamma någon erinran från min sida. Jag anser sålunda i motsats till lantmäteristyrelsen, att bland villkoren för statsbidrag böra bibehållas de bestämmelser som innehålla jordpolitiska och liknande krav. Nämnda bestämmelser böra emellertid jämkas i den mån så erfordras för att bringa dem i överensstämmelse med de av riksdagen godkända allmänna riktlinjerna för jordbrukspolitiken. Bidrag bör ej heller utgå vid förrättningar enligt fastighetsbildningslagen i andra fall än de, där detta redan är medgivet. Vidare bör enligt min mening bidragets storlek icke ovillkorligen maximeras till 75 procent av förrättningskostnaderna. Såsom i ett par yttranden framhållits kunna kostnaderna för vägförrättning särskilt i Norrland i många fall bliva mycket betungande för sakägarna. Då så i särskilda fall finnes påkallat torde därför bidrag till kostnaderna för vägförrättning böra kunna utgå högst med belopp motsvarande hela förrättningskostnaden.

Vad slutligen angår anslagsfrågorna kan jag helt ansluta mig till vad lantmäteristyrelsen härutinnan hemställt. De nuvarande förslagsanslagen till Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till jorddelningsförrättningar och Bidrag till förrättningar enligt lagen om enskilda vägar torde sålunda från och med nästa budgetår böra sammanföras till ett förslagsanslag, benämnt Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m. Anslaget bör uppföras med 250 000 kronor. I förhål-

lande till medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär detta en ökning med 25 000 kronor. Ökningen är betingad av förslagen till lantmäteri-taxa och nya bidragsregler.

Till Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till kostnader vid ensittarförrättningar och Bidrag till ersättning åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar torde böra anvisas oförändrade anslag å 100 000 respektive 50 000 kronor.

Det torde få ankomma å Kungl. Maj:t att i enlighet med nu angivna grunder utfärda ny lantmäteri-taxa och nya bestämmelser om statsbidrag till förrättningskostnader, ävensom att vidtaga de författningsändringar, vilka i anslutning härtill kunna bliva erforderliga. Härvid torde de möjligheter till ytterligare förenklingar, som kunna förefinnas, böra tillvaratagas. Erforderliga ändringar i lösen- och stämpelförordningarna torde få anmälas av chefen för finansdepartementet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) godkänna de grunder för ny lantmäteri-taxa och nya bestämmelser om statsbidrag till kostnader för lantmäteri-förrättningar m. m., som angivits i det föregående;

2) å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m.* ett förslagsanslag av 250 000 kronor;

b) till *Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till kostnader vid ensittarförrättningar* ett förslagsanslag av 100 000 kronor;

c) till *Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till ersättning åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar* ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Grass.